

Asia: VN/1453/2025

Lausuntopyyntö pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman luonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan taho

Muu valtiollinen toimija, esimerkiksi virasto

Mikäli vastasit "muu taho", voit tarkentaa vastaustasi tässä

-

LAUSUNTO

-

Mikäli vastasit yhtyväsi toisen tahon lausuntoon, täsmennä mistä tahosta on kyse

-

1) Huomioita pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman taustalla olevista vaihtoehtoisista skenaarioista (suunnitelman luku 2)

Pirkanmaan ELY-keskus kiittää lausuntopyynnöstä ja esittää valtakunnallisen ilmastoerikoistumisen kokoamana lausuntona, johon on otettu huomioon valtakunnallisen ELY-ilmastoasiantuntijaverkoston kommentit, seuraavaa:

Pitkän aikavälin ilmastosuunnitelma on osa ilmastolain mukaisten suunnitelmien kokonaisuutta. Ilmastolaissa on asetettu Suomelle tavoitteet hiilineutraaliuden saavuttamisesta vuoteen 2035 mennessä sekä sopeutumisesta ilmastonmuutokseen. Suunnitelmien avulla pyritään osoittamaan toimet, joilla lain mukaiset tavoitteet saavutetaan. Pitkän aikavälin ilmastosuunnitelmasta säädetään erityisesti, että päästövähennystavoitteet vuosille 2040 ja 2050 olivat lähtökohta suunnitelman valmistelussa. Lain mukaan suunnitelmassa tulee esittää skenaariot, jotka kattavat vähintään seuraavat 30 vuotta sisältäen niin päästöt, hiilinielut kuin ilmastonmuutokseen sopeutumisenkin.

Suunnitelmaluonnoksessa on esitetty 4 skenaariota, joissa on mallinnettu tulevaa päästö- ja nielukehitystä. Skenaariot on laadittu asiantuntevasti ja kattavasti. Skenaariot osoittavat, että hiilineutraaliustavoitteen toteutuminen vuoteen 2035 mennessä on epätodennäköinen ja vahvasti riippuvainen maankäyttösektorin hiilitaseesta. Tästä seuraa, että tarkasteltaessa vuosien 2040 ja 2050 tavoitteissa toimien tarve maankäyttösektorilla korostuu entisestään.

Suunnitelmassa korostuvat skenaariot, joilla tavoitteisiin ei päästä. Tämä on ristiriidassa ilmastolain tavoitteenasetannan kanssa. Tavoitteen saavuttamisen kannalta positiivisin skenaario (ENV) edellyttäisi laajoja ohjauskeinojen ja lainsäädännön muutoksia, mikä ei vaikuta toteuttamisen kannalta realistiselta ottaen huomioon tarpeen toimien kiireellisyydestä.

Merkittävimmät erot eri skenaarioissa selittyvät metsämaan hiilitaseella, mihin vaikuttavat ennen kaikkea hakkuumäärät. Suomen ilmastopaneeli on omissa arvioissaan todennut, että maankäyttösektorin tavoitteiden saavuttaminen edellyttää metsien hiilinielujen vahvistumista. Tämä vaatisi selkeitä toimenpiteitä, jotka johtaisivat hiilinielun kasvuun. Suunnitelmassa ei esitetä maankäyttösektorille riittäviä, lisäisiä toimia, jotta tavoitteet saavutettaisiin.

On huomattava, että skenaariot eivät kuvaa monilta osin alueiden välisiä eroja tai näiden todennäköisiä kehityskulkuja. Siksi suunnitelmassa tulisi tarkastella toimien toteutuskelpoisuutta ja vaikuttavuutta myös alueellisesti, alueiden lähtökohdista ja tulevaisuuden todennäköisiin kehityskuluihin perustuen.

2) Huomioita toimialakohtaisista etenemisvaihtoehtoista (suunnitelman luku 3)

Ilmastolain mukaan pitkän aikavälin ilmastosuunnitelmassa on esitettävä keskeiset toimialakohtaiset etenemisvaihtoehdot. Suunnitelmassa on esitetty myös sellaisia toimialakohtaisia vaihtoehtoja, joilla ilmastolain mukaisia tavoitteita ei arvioida saavutettavan. Pirkanmaan ELY-keskuksen ilmastoerikoistuminen pitää tätä epätarkoituksenmukaisena ja katsoo, että suunnitelmassa olisi tarpeen priorisoida ilmastolain tavoitteiden mukaisia etenemisvaihtoehtoja.

Tulevan ilmastopoliittisen valmistelun tueksi olisi tärkeää, että suunnitelmassa määriteltäisiin selkeämmin, millaisia kehityspolkuja pidetään toivottavina ilmastovelvoitteiden saavuttamisen kannalta ja millaisia politiikkatoimia niiden toteuttaminen edellyttäisi. Suunnitelmaan voisi lisätä hallinnollis-poliittisten ohjauskeinojen yleisen esittelyn sekä esimerkkejä vartenotettavista ohjauskeinoista, joilla ilmastolain tavoitteita voitaisiin edistää.

Ilmastomuutokseen sopeutumisen tarvetta olisi ollut tarpeen käsitellä osana toimialakohtaisia etenemisvaihtoehtoja, erityisesti huoltovarmuuden kannalta keskeisissä toiminnoissa. Sopeutumisen tarpeen tunnistaminen ohjaisi myös toimialojen omassa tiekarttatyössä, sillä tulevat olosuhteet voivat muuttaa toimintaedellytyksiä.

3) Huomioita kasvihuonekaasupäästöjä vähentävien ja nieluja vahvistavien menetelmien kehitysnäköymistä (suunnitelman luku 4)

Sähköistyminen ja uusiutuvan energian tuotannon edistäminen nähdään skenaarioissa edelleen merkittäviksi toimiksi. ELY-keskus toteaa, että uusiutuvan energian tuotannon edistäminen edellyttää ympäristöllisten ja muiden reunaehtojen huomioon ottamista ja ennakoivaa maankäytöllisten edellytysten luomista. ELY-keskuksissa on vuoteen 2025 saakka edistetty vihreän siirtymän hankkeiden sijoittumisen yhteensovittamista eri viranomaistehtävissä. Työ on mahdollistanut hankkeiden sujuvamman etenemisen.

Jatkossa, kun ilmastotoimiin syntyy uusia hanketyyppejä ja olemassa olevan energiantuotantoon soveltuvien sijaintipaikkojen löytymisestä tulee haastavampaa, on tärkeää turvata hallinnon keinot edistää hankkeita ennakkolisesti. Samalla mahdollistetaan myös esim. energiantuotannon ja -jakelun tasaista sijoittumista ja potentiaalin hyödyntämistä koko Suomessa.

Hallinnolla on kokemusta ja valmius edistää osaltaan ilmastotavoitteiden saavuttamista. Toiminnan olennainen vaikuttavuuden lisääminen edellyttää kuitenkin suunnitelmassakin todetusti ohjauskeinojen vahvistamista ja lainsäädäntökokonaisuuden kehittämistä. Hallinnon rooli osana siirtymää tulisi jatkossakin turvata ja varmistaa näin myös kokonaiskestävyyden huomioon ottaminen ratkaisuja tehtäessä.

4) Puuttuuko suunnitelmassa kuvattujen kasvihuonekaasupäästöjä vähentävien ja nieluja vahvistavien menetelmien joukosta joku keskeinen menetelmä (suunnitelman luku 4)?

-

5) Muita huomioita pitkänaikavälin ilmastosuunnitelman luonnoksesta

Pirkanmaan ELY-keskus kiinnittää huomiota siihen, että suunnitelmassa ei tarkastella selvästi energiatehokkuuden edistämistoimia tai luonnonvarojen käytön merkittävää vähentämistä. Kiertotalouden rooli jää suunnitelmassa suppeaksi. Suomen luonnonvarojen käyttö on EU:n korkein, ja sillä on merkittävä vaikutus sekä päästöihin että nieluihin (EEA 2025). Ilmastopolitiikan vaikuttavuuden ja johdonmukaisuuden kannalta olisi tärkeää, että pitkän aikavälin suunnitelmassa arvioitaisiin myös luonnonvarojen käytön kehitystä ja sen ohjauskeinoja. Tämä tukisi kestävyys siirtymän kokonaisvaltaista toteuttamista ja vahvistaisi suunnitelman strategista merkitystä.

ELY-keskusten toimialan näkökulmasta on tärkeää, että pitkän aikavälin suunnitelma tarjoaisi selkeämmän näkymän siihen, millaisia kehityspolkuja valtio pitää toivottavina ilmastolain tavoitteiden toteuttamisessa ja millaisia ohjauskeinoja niiden tueksi on tarkoitus kehittää. Tämä tukisi myös alueellisten toimijoiden mahdollisuuksia suunnata omaa työtään pitkäjänteisesti ja johdonmukaisesti kansallisten tavoitteiden suuntaan. ELY-keskuksissa on tehty vahvaa ilmastotyötä

ja työ jatkuu 1.1.2026 alkaen uusissa virastoissa (alueelliset elinvoimakeskukset sekä Lupa- ja valvontavirasto).

Suunnitelman vaikutusten arviointia haastaa se, että siinä ei esitetä selkeitä toimia. Erityisesti vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen edellyttäisivät selkeämpää toimien tunnistamista ja tätä kautta ristiinkytkentöjen tunnistamista. Vaikutusten arvioinnin puutteellisuus tekee myös suunnitelman toteutumisen seurannasta haastavaa.

Ilmastonmuutokseen sopeutumista on käsitelty suunnitelmassa verrattain pintapuolisesti. Suunnitelmassa todetaan, että sopeutumistoimia ei ole ollut mahdollista käsitellä mallinnuksen keinoin, mutta sopeutumistarpeiden arviointiin olisi käytettävissä muitakin menetelmiä. Sopeutumisen arvioinnin puutteellisuus haastaa koko suunnitelman tavoitteenasetantaa. Tulevaisuuden ilmasto-olosuhteet voivat itsessään vaikuttaa siihen, miten maankäyttösektorin tilanne kehittyy, millaisia päästövähennystoimia on mahdollista tehdä tai miten esimerkiksi terveyden ja turvallisuuden vuoksi tehtävät toimet vaikuttavat päästöihin.

Sammallahti Juha
Pirkanmaan ELY-keskus

Ingelin Soili
Pirkanmaan ELY - Valtakunnallinen ilmastoerikoistuminen